

TRAKTAT RYSKI

Po blisko dwóch latach, prowadzonych ze zmiennym szczęściem walk, zakończyła się wojna polsko-bolszewicka. Trwające od sierpnia 1920 roku rokowania przyniosły w październiku rozejm a w marcu 1921 roku traktat pokojowy. Podpisano go w Rydze, na terytorium państwa neutralnego. Dzięki jego postanowieniom nie tylko ostatecznie ukształtowano wschodnią granicę II Rzeczypospolitej, ale i zdecydowano o losach milionów obywateli narodowości polskiej, białoruskiej i ukraińskiej mieszkających od tego momentu w dwóch państwach.

Rozmowy polsko-sowieckie w Mikaszewiczach
jesień 1919

Strona sowiecka zwraca się do polskiego ministra spraw zagranicznych z propozycją rozpoczęcia rozmów na temat rozejmu
23 VII 1920

Rozpoczęły się rokowania (Polacy nie wiedzieli o trwającej od 24 godzin ofensywie polskiej nad Wieprzem)
17 VIII 1920

Postanowiono o przeniesieniu dalszych obrad do Rygi na Łotwę
2 IX 1920

11 VII 1920

Propozycja brytyjskiego pośrednictwa w rozmowach pokojowych między Polską a Rosją, która została odrzucona przez bolszewików

10 VIII 1920

Polska misja wyrusza do Mińska na negocjacje

23 VIII 1920

Polscy negocjatorzy dowiedzieli się o polskich sukcesach na froncie

16 IX 1920

Do Rygi przybyła licząca 80 osób polska delegacja...

JAN DĄBSKI - przewodniczący polskiej delegacji, wiceminister spraw zagranicznych, ludowiec

Z powodu rozłamu w delegacji polskiej spowodowanego różnicami politycznymi, część negocjacji prowadzili ze sobą jedynie obaj przewodniczący

ADOLF JOFFE - przewodniczący sowieckiej delegacji, uczestnik negocjacji z Państwami Centralnymi w Brześciu w 1918 roku, potomek żydowskich kupców z Krymu

NORBERT BARLIČKI - zwolennik koncepcji inkorporacyjnej, socjalista

LEON WASILEWSKI - bliski współpracownik Józefa Piłsudskiego, zwolennik jego koncepcji, socjalista

STANISŁAW GRABSKI - zwolennik koncepcji inkorporacyjnej, endek, brat Władysława, późniejszego premiera II RP

TRAKTAT RYSKI

12 października podpisano rozejm, który wszedł w życie 18 października.

18 marca 1921 – podpisanie Traktatu Ryskiego.

PEŁNOMOCNICTWO

Strona polska uznała delegację strony bolszewickiej jako reprezentantów Rosji i Ukrainy. Tym samym wycofała uznanie dla Ukraińskiej Republiki Ludowej, z którą związana była sojuszem od kwietnia 1920 roku. Przekreśliło to marzenia żołnierzy atamana Symona Petlury o niepodległej Ukrainie.

SYTUACJA W KRAJU

Stronie polskiej zależało na sukcesie dyplomatycznym i szybkim podpisaniu pokoju. W tym samym czasie w polskim sejmie przygotowywano się do głosowania nad projektem konstytucji, tzw. „marcowej” (17 III). Natomiast na Śląsku łada dzień miało odbyć się referendum decydujące o podziale prowincji pomiędzy Polskę a Niemcy (20 III).

POSTANOWIENIA TRAKTATU RYSKIEGO

26 artykułów i 10 załączników oraz protokołów dodatkowych

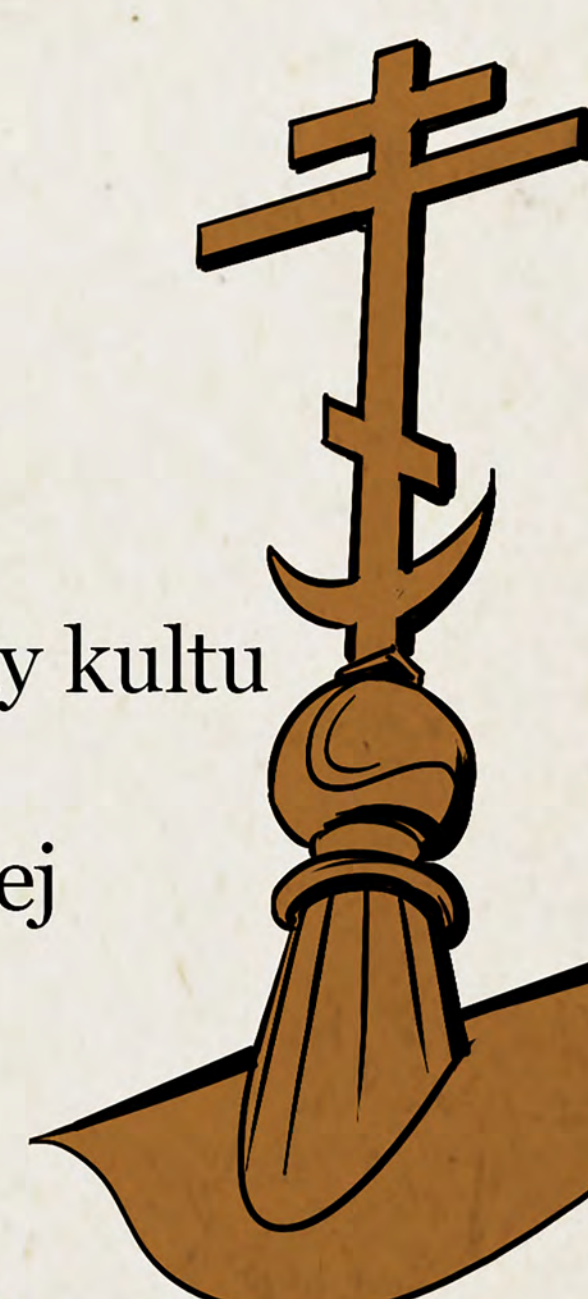
ARTYKUŁ I

Zakończenie wojny.
Wojna trwała 810 dni (licząc od 01.01.1919)

ARTYKUŁ VII

Poszanowanie rozwoju kultury, języka i swobody kultury osobom narodowości polskiej na terenie Rosji oraz osobom narodowości rosyjskiej, białoruskiej i ukraińskiej w Polsce.

ARTYKUŁ II

Wzajemne uznanie niepodległości Ukrainy i Białorusi oraz wytyczenie granicy.

1412,2 km
Długość granicy, z czego:

500 km lasami

RZECZSPOLITA POLSKA

ZSRR

460 km bagnami i błotami

450 km terenem otwartym i pagórkowatym

Polska uznała komunistyczne republiki Ukrainy i Białorusi, znajdujące się pod ścisłą kontrolą Moskwy.

ARTYKUŁ VIII

Wzajemne zrzeczenie się zwrotu poniesionych kosztów wojennych.

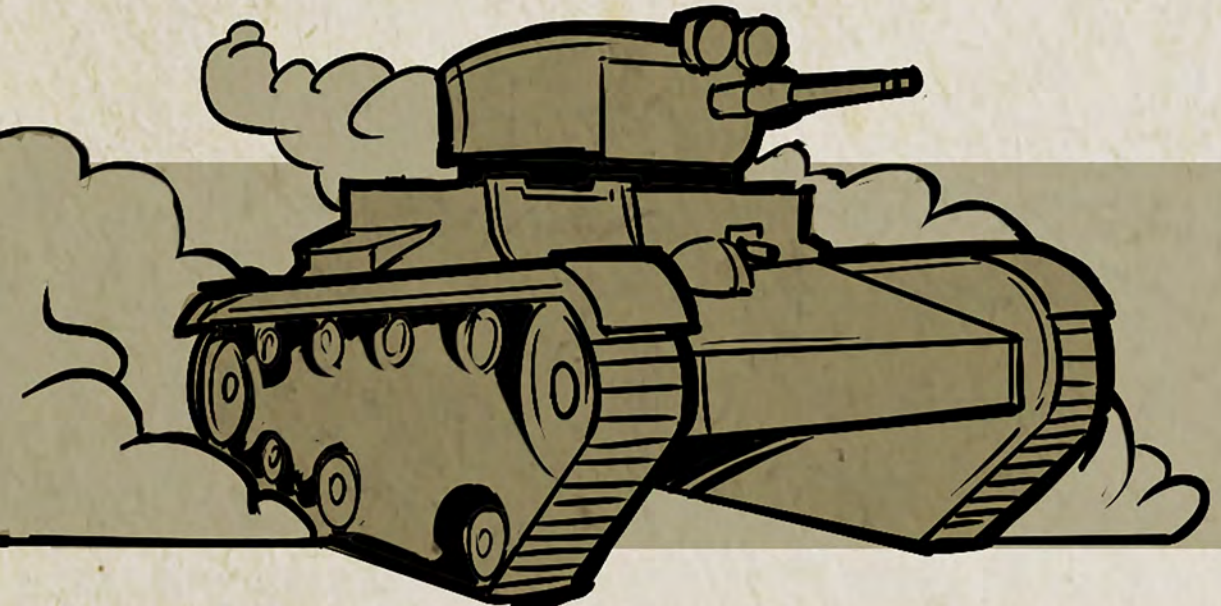
ARTYKUŁY XII-XIX

Postanowienia rozrachunkowo-likwidacyjne związane z wyodrębnieniem z ziem byłego Imperium Rosyjskiego niepodległego państwa polskiego.

ARTYKUŁ III

Zrzeczenie się wzajemnych pretensji do ziem położonych poza granicami ustalonymi w traktacie.

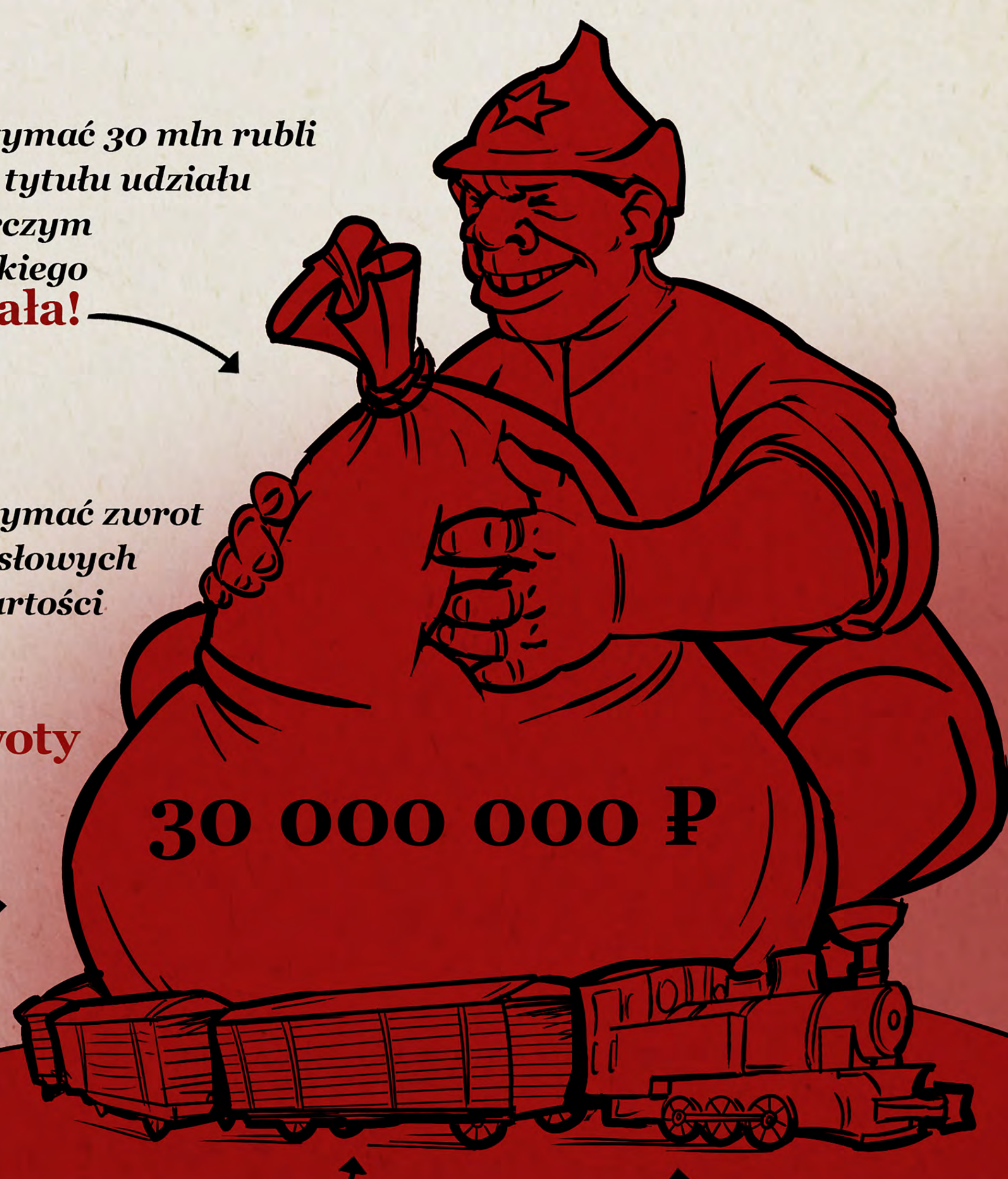
Zapis ten oznaczał rozdzielenie narodów ukraińskiego i białoruskiego na dwie części - zamieszkałych na terenie II Rzeczypospolitej oraz w sowieckich republikach

17 września 1939 roku Rosja Sowiecka pogwałciła ten zapis traktatu wkraczając zbrojnie na terytorium II Rzeczypospolitej

Polska miała otrzymać 30 mln rubli odszkodowania z tytułu udziału w życiu gospodarczym Imperium Rosyjskiego - **nie otrzymała!**

Polska miała otrzymać zwrot urządzeń przemysłowych i kolejowych o wartości 29 mln rubli - **uzyskano ok. 2/3 tej kwoty**

Otrzymała jedynie sprzęt przemysłowy mieszczący się w 26 wagonach (dla porównania tylko z fabryki w Żyrardowie 800 wagonów wywieźli w 1919 roku)

Otrzymała 10 kompletnych parowozów z 220 wynegocjowanych

ARTYKUŁ V

Poszanowanie niezależności obu stron i powstrzymanie się od ingerowania w sprawy wewnętrzne.

Rosja nie przestrzegała tego traktatu wspierając grupy komunistyczne na ziemiach II Rzeczypospolitej dokonujące m.in. aktów terroru

Tylko w 1924 roku wzdłuż wschodniej granicy dokonano 189 napadów rabunkowych i 28 akcji sabotażowych, w których brało udział ok. 1000 dywersantów

INSTYTUT PAMIĘTI NARODOWEJ
Oddział w Krakowie

BIBLIOGRAFIA

- Tadeusz Królik, Traktat ryski i jego konsekwencje 1919-1923. Studia z dziejów wojskowości T.3, 2014
- Krystyna Wróbel-Lipowa, Realizacja postanowień traktatu ryskiego w sprawie archiwaliów polskich, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Sectio F, Historia 45, 1990
- Wojciech Włodarkiewicz, Cienista droga realizacji traktatu ryskiego - stosunki polsko-radzieckie w latach 1921-1928, Przegląd Nauk Historycznych R. 8 nr 1, 2009
- Traktat pokojowy, Dziennik ustaw poz. 300